ด่วนที่สุด

ที่ นศ ๐๐๑๘.๑/ว ๒๔๓๑

ถึง สำนักทะเบียน ทุกสำนักทะเบียน

พร้อมนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราชขอส่งสำเนาหนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙/ว ๑๑๖๘๒ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติกรณีเด็กและบุคคลไร้รากเหง้า มาเพื่อทราบและถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ ให้ดาวน์โหลดหนังสือกรมการปกครองดังกล่าว จาก www.pokkrongnakhon.com มุมหนังสือราชการ (จังหวัด)

จังหวัดนครศรีธรรมราช
๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่ทำการปกครองจังหวัด
กลุ่มงานปกครอง
โทร./โทรสาร ๐-๗๕๓๔-๐๗๓๘
www.pokkrongnakhon.com

ศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช
เลขรับ ๑๑๓๑๔
๒๒ พ.ค. ๒๕๖๒
วันที่...../...../.....เวลา.....น.

ด่วนที่สุด

ที่ มท ๐๓๐๙/ว ๑๑๖๘๒

กรมการปกครอง
ถนนอัษฎางค์ กทม ๑๐๒๐๐

ที่ทำการปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช
เลขรับ ๓๘๑๙
วันที่ ๒๒ พ.ค. ๒๕๖๒ น.

๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง แนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติกรณีเด็กและบุคคลไร้รากเหง้า

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

อ้างถึง หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙/ว ๒๖๗๕ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนภูมิแนวทางการแก้ไขปัญหาฯ

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๒ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติของเด็กและบุคคลที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง หรือที่เรียกว่า “คนไร้รากเหง้า” ทั้งผู้ที่อยู่หรือเคยอยู่หรือไม่เคยอยู่ในการอุปการะของสถานสงเคราะห์ และไม่สามารถแจ้งการเกิดหรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านเนื่องจากไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีแนวทางแก้ไขปัญหาตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและมติคณะรัฐมนตรีที่มีอยู่แล้ว โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวที่มีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนด สามารถยื่นขอมีสัญชาติไทยได้ นั้น

กรมการปกครอง พิจารณาแล้วเห็นว่าคนไร้รากเหง้าในประเทศไทยประกอบด้วย (๑) คนที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทย (๒) คนที่เกิดต่างประเทศ และ (๓) คนที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติแตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องดังกล่าวเป็นไปอย่างถูกต้อง ในแนวทางเดียวกัน จึงขอให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครแจ้งซักซ้อมเจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนของจังหวัด กรุงเทพมหานคร อำเภอ สำนักทะเบียนอำเภอ และสำนักทะเบียนท้องถิ่น ให้ดำเนินการ ดังนี้

ก. กรณีคนไร้รากเหง้าที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทย เช่น เด็กแรกเกิดหรือเด็กไร้เดียงสาที่ถูกทอดทิ้งไว้ในสถานพยาบาลที่เด็กเกิด หรือเด็กแรกเกิดที่ถูกพบในสถานที่ต่างๆ ซึ่งโดยสภาพการณ์ทั่วไปแล้วไม่อาจพิจารณาได้ว่าเด็กนั้นเป็นผู้ที่เกิดต่างประเทศ อาทิ เด็กแรกเกิดถูกพบตัวในย่านชุมชนของอำเภอเมืองสมุทรปราการ ย่อมไม่อาจพิจารณาได้ว่าเด็กนั้นเป็นผู้ที่เกิดในประเทศเมียนมา ลาว กัมพูชา หรือประเทศอื่นใด ซึ่งจะแตกต่างกับเด็กแรกเกิดที่ถูกพบตัวบริเวณชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าเด็กอาจจะเกิดในประเทศไทยหรือเกิดในประเทศเมียนมา โดยคนไร้รากเหง้ากลุ่มนี้จะแบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย ได้แก่

ก.๑ คนไร้รากเหง้าที่ไม่ปรากฏข้อมูลของบิดาและมารดา โดยเฉพาะข้อมูลทะเบียนราษฎรและสัญชาติ ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าบิดาและมารดาของเด็กเป็นใคร มีตัวตนอยู่จริงหรือไม่ และมีสัญชาติอะไร เช่น เด็กที่ถูกทอดทิ้งไว้ในสถานพยาบาลที่เด็กเกิด เมื่อนำข้อมูลของบิดาและมารดาที่แจ้งไว้ต่อเจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลตามที่ปรากฏในหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๑/๑ ไปตรวจค้นจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรแล้วไม่พบรายการของบุคคลดังกล่าว หรือกรณีบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กซึ่งต่อมาบิดา มารดา หรือผู้จ้างได้ทอดทิ้งไปติดตามตัวไม่ได้ โดยผู้รับจ้างไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับบิดาและมารดาของเด็ก เป็นต้น กรณีดังกล่าว นายทะเบียนไม่อาจสันนิษฐานว่าบิดาและมารดาของเด็กกลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวหรือคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เนื่องจากจะเป็นการสันนิษฐานที่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เกิดประโยชน์แก่เด็ก และไม่สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ดังนั้น วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของเด็กกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

/(๑) ถ้าเด็ก...

(๑) ถ้าเด็กยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองเด็กยื่นคำร้องขอแจ้งการเกิดหรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ท.ร.๑๔ ในสถานะผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) ถ้าเด็กได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลประเภท ๖ ประเภท ๗ หรือประเภท ๐ กลุ่มทั่วไป (๐ กลุ่ม ๐๐) หรือประเภท ๐ กลุ่ม ๘๙ ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงสถานะทางทะเบียนราษฎร เป็นผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามแนวทางที่สำนักทะเบียนกลางได้แจ้งไว้แล้ว โดยถ้าเด็กไม่มีหลักฐานการเกิด (สูติบัตร) ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ เพื่อใช้แทนสูติบัตร

ก.๒ คนไร้รากเหง้าที่ปรากฏข้อมูลของบิดาและมารดา โดยเฉพาะข้อมูลทะเบียนราษฎรและสัญชาติ ทำให้ทราบได้ว่าบิดาและมารดาของเด็กเป็นใคร มีสัญชาติอะไร เช่น เด็กที่มารดาเสียชีวิตตั้งแต่เด็กยังวัยเยาว์ บิดาทอดทิ้งไป โดยผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่าบิดาและมารดาของเด็กเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือเด็กที่อยู่ในการอุปการะของมูลนิธิโดยมีบิดามารดาเป็นบุคคลบนพื้นที่สูงซึ่งทอดทิ้งเด็กไปและติดตามตัวไม่ได้ เป็นต้น กรณีดังกล่าว นายทะเบียนสามารถสันนิษฐานได้ว่าบิดาและมารดาของเด็กกลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวหรือคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งจะทำให้เด็กที่เกิดในประเทศไทยไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของเด็กกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าเด็กยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอแจ้งการเกิดในสถานะคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ขึ้นอยู่กับสถานะของบิดามารดา และถ้าเป็นผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ อาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทย และมีความประพฤติดี ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ถ้าเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เป็นต้นมา และมีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทยตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ กล่าวคือ เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเรียนจบการศึกษาแล้ว และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

(๒) ถ้าเด็กได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลประเภท ๖ ประเภท ๗ หรือประเภท ๐ กลุ่มทั่วไป (๐ กลุ่ม ๐๐) หรือประเภท ๐ กลุ่ม ๘๙ โดยถ้าเด็กเป็นบุคคลที่ไม่มีหลักฐานการเกิด (สูติบัตร) ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องเพื่อขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ ก่อน และถ้าเป็นผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ อาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทย และมีความประพฤติดี ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ถ้าเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เป็นต้นมา และมีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทยตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ กล่าวคือ เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเรียนจบการศึกษาแล้ว และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง เช่นเดียวกับกรณีตาม (๑)

/ทั้งนี้ การ...

ทั้งนี้ การขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง ฯลฯ ของเด็กตาม (๑) และ (๒) อาจใช้เงื่อนไขการเป็นบุตรบุญธรรมของคนสัญชาติไทยก็ได้ โดยไม่ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า แต่จะต้องมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย และเด็กจะต้องอาศัยอยู่กับครอบครัวของคนไทยที่รับเป็นบุตรบุญธรรมไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือถ้าเด็กเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศ เช่นกรณีของนายหม่องทองดี ก็สามารถใช้เงื่อนไขดังกล่าวในการขอมีสัญชาติไทย โดยไม่ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า แต่จะต้องมีหนังสือรับรองผลงานการทำคุณประโยชน์ที่ออกให้โดยส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการทำคุณประโยชน์ดังกล่าวด้วย ซึ่งการขอมีสัญชาติไทยตามเงื่อนไขดังกล่าวนี้ จะต้องยื่นเรื่องให้อธิบดีกรมการปกครองพิจารณาเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องขอมีสัญชาติไทยก่อนที่ผู้ขอจะเรียนจบปริญญาตรี และจะยื่นคำขอมีสัญชาติไทยได้ต่อเมื่อได้รับแจ้งผลการพิจารณาเหตุจำเป็นและอนุญาตให้ขอมีสัญชาติไทยได้

ข. กรณีคนไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย เช่น บุตรของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยพร้อมกับบิดามารดา และถูกทอดทิ้งไปตั้งแต่วัยเยาว์ หรือเด็กต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยแล้วพลัดหลงจากบิดามารดา เป็นต้น วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของเด็กกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าเด็กยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และขอมีบัตรประจำตัวเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงตนก่อน ส่วนการขอสัญชาติไทย จะต้องใช้วิธีการขอแปลงสัญชาติตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ หรือมาตรา ๑๒/๑ แล้วแต่กรณี โดยก่อนที่จะขอแปลงสัญชาติจะต้องเริ่มจากการขอมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่) ซึ่งเด็กกลุ่มนี้จำเป็นต้องมีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีเรื่องดังกล่าว

(๒) ถ้าเด็กมีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว โดยเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติตามมติคณะรัฐมนตรี เช่น คนไร้รากเหง้าตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ (บุคคลประเภท ๐ กลุ่ม ๘๙) เป็นต้น เด็กกลุ่มนี้จะได้รับสิทธิให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวเพื่อรอส่งกลับ ตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ส่วนการขอมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและการขอมีสัญชาติไทย ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับเด็กกลุ่ม (๑)

ค. กรณีคนไร้รากเหง้าที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ เช่น เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่พลัดหลงจากผู้ปกครองและไม่สามารถแจ้งข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของบ้านที่อยู่อาศัย ข้อมูลตามหลักฐานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับบิดามารดาและญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร มีการโยกย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยครั้งหรือมีที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง หรือบุคคลที่ติดตามบิดามารดาไปอยู่ท้องที่อื่นตั้งแต่ยังไร้เดียงสาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานะการเกิดของตน หรือเด็กที่ถูกลักพาตัวไปจากผู้ปกครองเป็นเวลานาน ติดตามหาบิดามารดาไม่พบ เป็นต้น โดยบุคคลในสถานการณ์ดังกล่าวมักประสบปัญหาการขาดพยานหลักฐานที่สามารถยืนยันหรือพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของเด็กหรือบุคคลกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าเด็กยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอแจ้งการเกิดตามมาตรา ๑๙/๑ หรือมาตรา ๑๙/๓ หรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยนายทะเบียนจะเรียกตรวจ

/หลักฐาน...

หลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยหรือไม่ และมีสัญชาติไทยหรือไม่ เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ นายทะเบียนจะจัดทำทะเบียนประวัติให้เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือบุคคลประเภท ๐ กลุ่มทั่วไป (๐ กลุ่ม ๐๐) และออกเอกสารแสดงตนหรือจัดทำบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนให้ และเมื่อมีคุณสมบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ กล่าวคือ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่นที่มีสถานะเช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์ หรือออกให้โดยนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต และมีพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือจำนวน ๓ คนให้การรับรองเรื่องความประพฤติและการมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ให้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง คุณสมบัติอื่นของผู้ซึ่งได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน ซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๑๙/๒ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒

(๒) ถ้าเด็กได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลประเภท ๖ ประเภท ๐ กลุ่มทั่วไป (๐ กลุ่ม ๐๐) หรือประเภท ๐ กลุ่ม ๘๙ และมีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยหรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่นายทะเบียนออกให้ ถ้าการได้เลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ไม่ได้เกิดจากการแจ้งเกิด แต่ได้มาจากการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติหรือการเพิ่มชื่อให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ ก่อน ซึ่งหากนายทะเบียนไม่ดำเนินการให้เนื่องจากไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ และบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ กล่าวคือ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่นที่มีสถานะเช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์ หรือออกให้โดยนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต และมีพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือจำนวน ๓ คนให้การรับรองเรื่องความประพฤติและการมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ให้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒ เช่นเดียวกับกรณีตาม (๑)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยตำรวจโท

(อาทิตย์ บุญญะโสภัต)
อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน
โทร ๐-๒๗๙๑-๗๒๑๑
โทรสาร ๐-๒๙๐๖-๙๒๔๗

คนไร้รากเหง้า : ที่มาและความหมาย

ที่มา : ปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ ม.ค. ๒๕๔๘

ความหมาย : หมายถึง คนที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่วัยเยาว์ซึ่งอาศัยอยู่ในราชอาณาจักร

คนไร้รากเหง้า ตามกฎหมายทะเบียนราษฎร

- เด็กแรกเกิดและเด็กไร้เดียงสาถูกทอดทิ้ง ตามม.๑๙ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งติดตามหาตัวบิดามารดาและญาติร่วมสายโลหิตของบิดามารดาไม่พบ
- เด็กเร่ร่อน เด็กไม่ปรากฏบุพการี หรือบุพการีทอดทิ้ง ตาม ม.๑๙/๑ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งติดตามหาตัวบิดามารดาและญาติร่วมสายโลหิตไม่พบ
- บุคคลที่พลัดพรากจากครอบครัวเป็นเวลานาน ไม่สามารถแจ้งการเกิดเกินกำหนดตามข้อ ๕๗ หรือข้อ ๕๘ หรือไม่สามารถเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามข้อ ๙๗ ข้อ ๙๘ และข้อ ๑๐๓ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- บุคคลที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม หรือยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล กลุ่มคนไร้รากเหง้า

ประเภทของคนไร้รากเหง้า

คนไร้รากเหง้า จำแนกตามสถานะการเกิด

- ๑. มีข้อเท็จจริงว่าเกิดในราชอาณาจักร หรือไม่อาจสันนิษฐานว่าเกิดนอกราชอาณาจักร
- ๒. มีข้อเท็จจริงว่าเกิดนอกราชอาณาจักร
- ๓. ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ว่าเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร

การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของคนไร้รากเหง้า

กลุ่มที่ ๑ คนไร้รากเหง้าที่มีข้อเท็จจริงว่าเกิดในราชอาณาจักร หรือไม่อาจสันนิษฐานว่าเกิดนอกราชอาณาจักร

๑.๑ คนไร้รากเหง้าที่เกิดในราชอาณาจักรโดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบิดาและมารดา

กรณียังไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร (ไม่มีเลข ๑๓ หลัก)

(๑) แจ้งการเกิด (มาตรา ๑๙,๑๙/๑, ๑๙/๓ แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

(๒) เพิ่มชื่อ (มาตรา ๓๗ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

สถานะผู้มีสัญชาติไทยตาม มาตรา ๗(๒) แห่ง พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉ.๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

- ท้องที่ที่เด็กเกิด หรือท้องที่อันเป็นที่ตั้งของสถานแรกรับเด็กอ่อนหรือสถานสงเคราะห์ที่รับตัวเด็กไว้อุปการะ
- ท้องที่ที่เด็กมีภูมิลำเนา

→ พิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ ตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคหนึ่ง

- อำนาจนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่น
- อำนาจนายอำเภอ

กรณีมีเอกสารการทะเบียนราษฎรแล้ว (มีเลข ๑๓ หลัก) ระบุว่าไม่มีสัญชาติไทย

(๑) รายการบุคคลถูกยกเลิก เพิกถอน

→ ดำเนินการตามกรณีบุคคลที่ไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร (ไม่มีเลข ๑๓ หลัก)

(๒) รายการบุคคลยังคงอยู่

→ ขอเปลี่ยนแปลงสถานะทางทะเบียนราษฎรเป็นผู้มีสัญชาติไทย

→ ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น

- ท้องที่ที่เด็กเกิด หรือท้องที่อันเป็นที่ตั้งของสถานแรกรับเด็กอ่อนหรือสถานสงเคราะห์ที่รับตัวเด็กไว้อุปการะ
- ท้องที่ที่เด็กมีภูมิลำเนา

๑.๒ คนไร้รากเหง้าที่เกิดในราชอาณาจักรโดยปรากฏข้อมูลที่เชื่อได้ว่าบิดาและหรือมารดาเป็นคนต่างด้าว

กรณียังไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร (ไม่มีเลข ๑๓ หลัก)

แจ้งการเกิด (มาตรา ๑๙,๑๙/๑, ๑๙/๓ แห่งพ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

สถานะผู้ไม่มีสัญชาติไทย ตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ.สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉ.๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

→ ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ณ สนอ. หรือ สนท.

→ ท้องที่ที่เด็กเกิด หรือท้องที่อันเป็นที่ตั้งของสถานแรกรับเด็กอ่อนหรือสถานสงเคราะห์ที่รับตัวเด็กไว้อุปการะ

→ พิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ ตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคหนึ่ง

→ อำนาจนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่น

จัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

ตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒

→ ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ณ สนอ. หรือ สนท.

→ ท้องที่ที่เด็กมีภูมิลำเนา

→ อำนาจนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่น

→ ยื่นขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ เพื่อใช้แทนสูติบัตร

กรณีมีเอกสารการทะเบียนราษฎรแล้ว (มีเลข ๑๓ หลัก) ระบุว่าไม่มีสัญชาติไทย

กรณีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ไม่ได้มาจากการแจ้งเกิด

→ ขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียน ณ สำนักทะเบียนอำเภอ หรือสำนักทะเบียนท้องถิ่น

ท้องที่ที่เด็กเกิด หรือ ท้องที่ที่เด็กมีภูมิลำเนา

→ อำนาจนายทะเบียนอำเภอ หรือนายทะเบียนท้องถิ่น

→ ยื่นคำขอมีสัญชาติไทย

ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทย ดังนี้

๑) ถ้าเป็นผู้ที่เกิดก่อน วันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๕๓๕ ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทย ตามมาตรา ๒๓ แห่ง พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉ.๔) พศ๒๕๕๑

๒) ถ้าเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่ วันที่ ๒๖ ก.พ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทย ตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉ.๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ มีแนวทางปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลว.๑๖ ก.พ. ๒๕๖๐

การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของคนไร้รากเหง้า

กลุ่มที่ ๒ คนไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย

เช่น
- บุตรของชนเกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยพร้อมกับบิดามารดาและถูกทอดทิ้งไปตั้งแต่วัยเยาว์
- เด็กต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยแล้วพลัดหลงจากบิดามารดา

กรณีไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร (ไม่มีเลข ๑๓ หลัก)	กรณีมีเอกสารการทะเบียนราษฎร (มีเลข ๑๓ หลัก)
ยื่นคำร้องขอทำทะเบียนประวัติมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม ฉ.๒ พ.ศ. ๒๕๕๑ (ไม่ได้รับการรับรองสิทธิอาศัยในราชอาณาจักร เว้นแต่จะมีมติคณะรัฐมนตรี)	กลุ่มคนที่ได้รับการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรี เช่น คนไร้รากเหง้าตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล (๐ กลุ่ม ๘๙)
↓	ได้รับสิทธิอาศัยให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ ตาม มาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒
ขอมีสถานะคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่) (ซึ่งต้องมีมติคณะรัฐมนตรี กำหนดหลักเกณฑ์การให้สถานะต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย ตามมาตรา ๑๗ แห่ง พ.ร.บ.คนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒)	↓
↓	การขอมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และการขอมีสัญชาติไทย โดยดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีไม่มีเอกสารการทะเบียนราษฎร (ไม่มีเลข ๑๓ หลัก)
ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยหรือขอสัญชาติไทยตามสามี แล้วแต่กรณี	

กลุ่มที่ ๓ คนไร้รากเหง้าที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้

เช่น
- เด็กเร่ร่อนหรือเด็กที่พลัดหลงจากผู้ปกครองและไม่สามารถแจ้งข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของบ้านที่อยู่อาศัย และข้อมูลตามหลักฐานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับบิดามารดาและญาติพี่น้อง
- บุคคลที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎรมีการโยกย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยครั้งหรือมีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง
- บุคคลที่ติดตามบิดามารดาไปอยู่ท้องที่อื่นตั้งแต่ยังไร้เดียงสาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานะการเกิด
- เด็กที่ถูกลักพาตัวไปจากผู้ปกครองเป็นเวลานาน ติดตามหาบิดามารดาไม่พบ

ไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก	มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก
ผู้ปกครองแจ้งการเกิดตาม ม.๑๙/๑ หรือ มาตรา ๑๙/๓ หรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ตามมาตรา ๓๗ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม	กรณีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ไม่ได้มาจากการแจ้งเกิด ให้ผู้ปกครองยื่นขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑
นายทะเบียนพิสูจน์ว่าเป็นผู้ที่เกิดในไทยหรือไม่ และมีสัญชาติไทยหรือไม่	หากนายทะเบียนไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ ให้ปฏิเสธคำร้องเพื่อเป็นหลักฐาน
หากพิสูจน์ไม่ได้ นายทะเบียนจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (๐ กลุ่ม ๐๐)	

↓

ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย โดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องคุณสมบัติอื่นของผู้ซึ่งได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน ซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๑๙/๒ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉ.๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒

โดยต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ได้แก่

๑. ต้องอาศัยอยู่ในไทย ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี
๒. มีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่นที่มีสถานะเช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์ หรือออกให้โดยนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต
๓. มีพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ จำนวน ๓ คนรับรองความประพฤติและการมีถิ่นที่อยู่ในไทย

แผนผังขั้นตอนการขอมีสัญชาติไทยของคนไร้รากเหง้า ตามมาตรา ๑๙/๒

